

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

NGUYỄN THỊ ÁNH TUYẾT. *Vai trò của Nhà nước đối với phát triển du lịch Việt Nam sau khi hình thành Cộng đồng Kinh tế ASEAN (AEC)*

Chuyên ngành: Kinh tế chính trị

Mã số: 9310102

Việt Nam là quốc gia có lợi thế về tài nguyên thiên nhiên và tài nguyên văn hóa để phát triển du lịch, có thị trường rộng lớn xét trên phương diện quy mô khách du lịch nội địa và quốc tế, được đánh giá là điểm đến an toàn và thân thiện. Thời gian qua, doanh thu ngoại tệ từ ngành du lịch của Việt Nam chỉ đứng sau 4 ngành là dầu thô, dệt may, giày dép, thủy sản. Du lịch đã góp phần gia tăng dự trữ ngoại hối, góp phần giảm nghèo, bảo tồn và tiêu thụ các sản phẩm thủ công mỹ nghệ của các làng nghề truyền thống, phục hồi văn hóa nghệ thuật truyền thống.

Trong bối cảnh hiện nay, khi Việt Nam đang ngày càng mở cửa hội nhập tích cực và sâu rộng vào nền kinh tế thế giới, đặc biệt khi Cộng đồng kinh tế ASEAN (AEC) chính thức được thành lập, du lịch Việt Nam đứng trước rất nhiều thách thức và sự cạnh tranh gay gắt từ các nước trong khu vực như Thái Lan, Malaysia, Indonesia... Nhiều nước trong AEC không chỉ có bề dày kinh nghiệm về phát triển du lịch, mà còn có sự hỗ trợ rất lớn từ Chính phủ cho du lịch, thể hiện rõ ở nguồn ngân sách lớn chi cho ngành này. Do đó, để nâng cao sức cạnh tranh và sự phát triển bền vững của du lịch Việt Nam, rất cần đến vai trò của Nhà nước.

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Danh mục tài liệu tham khảo, Phụ lục và Chương 1 *tổng quan tài liệu và phương pháp nghiên*

cứu, nội dung chính của Luận án được trình bày từ Chương 2 đến Chương 4.

Chương 2: Cơ sở lý luận về vai trò của nhà nước đối với phát triển du lịch khi tham gia AEC

Theo tác giả, vai trò của nhà nước đối với phát triển du lịch là sự cụ thể hóa các chức năng, nhiệm vụ của nhà nước, là vai trò quản lý vĩ mô, thông qua các công cụ, bao gồm: luật pháp, tổ chức bộ máy, chiến lược, quy hoạch, kế hoạch, chính sách... mà nhà nước tác động vào du lịch để phát triển ngành này theo định hướng, mục tiêu đảm bảo hiệu quả bền vững trong điều kiện hội nhập khu vực và quốc tế.

Ở Việt Nam, khi tham gia AEC, vai trò của Nhà nước trong phát triển du lịch thể hiện ở các nội dung: xây dựng chiến lược, quy hoạch phát triển xây dựng hệ thống luật pháp, chính sách phát triển; xây dựng tổ chức bộ máy và quản lý phát triển; thúc đẩy hợp tác quốc tế; đánh giá, kiểm tra, thanh tra. Tham gia AEC cũng là quá trình Nhà nước Việt Nam cùng với các quốc gia trong khu vực tham gia vào các quan hệ kinh tế quốc tế trong khu vực, chịu tác động của các văn bản cam kết, thỏa thuận. Do đó, hệ thống pháp luật nói chung, pháp luật về du lịch nói riêng ở mỗi nước phải có sự tương thích nhất định với các nguyên tắc, nội dung của luật pháp trong AEC. Khi tham gia hợp tác quốc tế về du lịch, Nhà nước sẽ tiến hành thương lượng để ký kết các hiệp định song phương và đa phương về du lịch, đây là cơ sở pháp lý quan trọng để các doanh nghiệp hợp tác du lịch, việc pháp của các doanh nghiệp du lịch khi thực hiện hoạt động kinh doanh ở nước ngoài.

Hoạt động thanh tra, kiểm tra, kiểm soát chất lượng dịch vụ hệ thống khách sạn, các doanh nghiệp lữ hành, đội ngũ hướng dẫn viên và các cơ sở dịch vụ du lịch... cũng là nhằm xây dựng môi trường du lịch văn minh, an toàn, thân thiện.

Chương 3: Thực trạng vai trò của Nhà nước đối với phát triển du lịch Việt Nam sau khi hình thành AEC

AEC có mục tiêu hướng tới đưa ASEAN trở thành: một thị trường duy nhất và một cơ sở sản xuất thống nhất, trong đó có sự lưu chuyển tự do của hàng hóa, dịch vụ, đầu tư, vốn và lao động có tay nghề; một khu vực kinh tế có sức cạnh tranh cao; một khu vực phát triển kinh tế đồng đều, nhất là thực hiện có hiệu quả sáng kiến liên kết ASEAN; một khu vực ASEAN hội nhập đầy đủ vào nền kinh tế toàn cầu. Hội nhập ASEAN trong phát triển du lịch thể hiện ở việc thực hiện các văn kiện như: Tuyên bố Hòa hợp ASEAN II (Tuyên bố Manila 1987), Chiến lược Du lịch ASEAN 2011-2015, Hiệp định ASEAN về du lịch, Chiến lược phát triển Du lịch ASEAN 2016-2025.

Phân tích thực trạng vai trò của Nhà nước đối với phát triển du lịch Việt Nam sau khi hình thành AEC, tác giả dựa trên việc khảo sát ý kiến của các nhà quản lý và doanh nghiệp. Kết quả khảo sát cho thấy, sau khi AEC được hình thành, vai trò *xây dựng chiến lược, quy hoạch phát triển du lịch* của Nhà nước Việt Nam nhìn chung được đánh giá cao vượt trội. Cả 3 tiêu chí đánh giá mức độ thành công của vai trò này đều ở mức điểm bình quân từ 4,48-4,58 (trong thang điểm cao dần từ 1 đến 5). Chỉ riêng tiêu chí “Chiến lược, quy hoạch du lịch đề xuất được quan điểm, mục tiêu, giải pháp phù hợp với thực tiễn và mỗi giai đoạn phát triển” được đánh giá với mức điểm khá thấp là 3,14. Chỉ số này phản ánh

thực tế là công tác chiến lược và quy hoạch đã phần nào được chú trọng, tuy nhiên hiệu quả chưa thực sự được như mong đợi.

Ở góc độ vai trò của Nhà nước trong *xây dựng hệ thống pháp luật và chính sách phát triển du lịch*, kết quả khảo sát của Luận án cho thấy, nhìn chung vai trò này được đánh giá cao. Tuy nhiên, điểm bình quân của một số tiêu chí sau khi hình thành AEC được đánh giá thấp hơn trước khi hình thành AEC. Điều này được lý giải rằng, khi AEC hình thành, có nhiều hiệp định, cam kết, thỏa thuận hợp tác đã được Việt Nam tham gia ký kết, nhưng du lịch Việt Nam vẫn chưa bắt kịp được với những sự thay đổi này. Hơn nữa, so với các nước, việc xây dựng và thực hiện các tiêu chuẩn, quy chuẩn của Việt Nam còn yếu. Tiêu chí được đánh giá mức độ thành công thấp nhất là “Chính sách đào tạo, phát triển nguồn nhân lực du lịch” với 2,15 điểm (trước khi hình thành AEC là 4,14 điểm).

Về vai trò *xây dựng tổ chức bộ máy quản lý và phát triển du lịch*, kết quả khảo sát chỉ ra, các tiêu chí đánh giá vai trò này đều thấp hơn hai vai trò trước, đồng thời thấp hơn so với thời gian trước khi AEC hình thành (điểm trung bình từ 3,66-4,03 so với từ 3,86-4,33). Tuy vậy, theo đánh giá của tác giả, nhìn chung thời gian qua hệ thống tổ chức bộ máy quản lý về du lịch được kiện toàn ổn định, thống nhất trên phạm vi cả nước đã tạo tiền đề thuận lợi cho quản lý du lịch phát triển theo những mục tiêu của chiến lược và quy hoạch du lịch Việt Nam. Tổ chức bộ máy quản lý nhà nước về du lịch từ Trung ương tới địa phương được thông suốt, thống nhất, ổn định (với điểm đánh giá trung bình là 3,88). Sự ra đời của Ban Chỉ đạo nhà nước về du lịch và Ban Chỉ đạo phát triển du lịch các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương là

bước chuyển nhằm thúc đẩy sự liên kết, phối hợp giữa các ngành, địa phương trong phát triển du lịch.

Kết quả khảo sát vai trò *thúc đẩy hợp tác quốc tế trong phát triển du lịch* của Nhà nước cho thấy, du lịch Việt Nam đang tham gia tích cực, toàn diện và có những đóng góp quan trọng đối với du lịch ASEAN. Trong số các tiêu chí để đánh giá vai trò này của Nhà nước, tiêu chí “Có nhiều chính sách, hình thức hợp tác thu hút đầu tư du lịch” được đánh giá cao nhất với 4,03 điểm. Hội nhập du lịch được triển khai theo hướng thúc đẩy ký kết và thực hiện các văn bản thỏa thuận, hiệp định du lịch cấp chính phủ, cấp ngành song phương và đa phương, tranh thủ sự hợp tác, hỗ trợ của các nước thông qua các chương trình, dự án. Tuy nhiên, hoạt động hợp tác phát triển du lịch thời gian qua vẫn còn nhiều hạn chế, quan hệ hợp tác với nhiều quốc gia vẫn chỉ dừng lại ở hình thức hội nghị, trao đổi mà chưa có nhiều hình thức hợp tác phát triển về sản phẩm du lịch hay thu hút đầu tư, thu hút du khách. Tiêu chí “Có nhiều chính sách tạo điều kiện thu hút khách du lịch” chỉ được đánh giá ở mức 3,61 điểm.

Vai trò *đánh giá, kiểm tra, thanh tra* của Nhà nước trong phát triển du lịch nhìn chung được đánh giá ở mức tốt. Các cơ quan quản lý nhà nước và địa phương đã tăng cường tiến hành kiểm tra, rà soát, đánh giá lại, kiểm soát chất lượng lĩnh vực du lịch theo tinh thần Nghị định số 1433/VBHN-BVHTTDL về Quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực văn hóa, thể thao, du lịch và quảng bá, nhằm hướng tới thực hiện bộ tiêu chí du lịch ASEAN.

Chương 4: Phương hướng và giải pháp tăng cường vai trò của Nhà nước đối với sự phát triển du lịch Việt Nam sau khi hình thành AEC

Trên cơ sở phân tích thực trạng vai trò của Nhà nước đối với phát triển du lịch Việt Nam sau khi hình thành AEC, tác giả đề xuất một số giải pháp nhằm hoàn thiện vai trò của Nhà nước đối với phát triển du lịch Việt Nam thời gian tới gồm:

- Hoàn thiện việc xây dựng thể chế phù hợp và tiến bộ: Tiến hành một cuộc cải cách hành chính sâu rộng, trọng tâm là cải cách nâng cao chất lượng và hiệu quả của bộ máy công quyền, trọng dụng và phát triển nhân tài; Tiếp tục đổi mới, hoàn thiện cơ chế điều hành kinh tế vĩ mô; Xây dựng hệ thống thể chế phải thể hiện đầy đủ chức năng “pháp trị” một cách toàn diện và hiệu lực...

- Hoàn thiện công tác xây dựng chiến lược và quy hoạch phát triển du lịch: Tăng cường ứng dụng nghiên cứu khoa học trong xây dựng chiến lược, quy hoạch, kế hoạch, đào tạo và thực hiện hoạt động phát triển du lịch; Đánh giá đúng vai trò của công tác điều tra, khảo sát trong quá trình lập quy hoạch; Tăng nguồn kinh phí huy động cho công tác lập quy hoạch để đảm bảo tiến độ cũng như nội dung quy hoạch...

- Hoàn thiện hệ thống luật, cơ chế, chính sách tạo điều kiện cho du lịch phát triển. Hoàn thiện tổ chức bộ máy quản lý du lịch (đổi mới hệ thống tổ chức quản lý; hình thành các cơ chế quản lý các điểm đến theo các cụm, vùng du lịch; hình thành hệ thống quản lý các khu, điểm du lịch; quản lý tốt điểm đến tại các địa phương). Chủ động, sáng tạo trong việc tham gia các hiệp định, thỏa thuận, cam kết trong hợp tác quốc tế về du lịch với các nước tham gia AEC.

Luận án được bảo vệ thành công tại Hội đồng chấm luận án cấp trường, họp tại Trường Đại học Kinh tế Quốc dân năm 2020.

PHẠM NGUYỄN